

NORMES PER A LA REDACCIÓ DE LA BIBLIOGRAFIA I LES REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Aquestes normes es basen en les *Regles angloamericanes de catalogació*, 2a ed. rev. del 2002 i actual. del 2005 (Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 2008), tal com es recullen i concreten en:

Josep M. MESTRES (coord.). *Criteris i altres materials per a la correcció i l'edició de textos a l'Institut d'Estudis Catalans*. Barcelona: IEC, gener del 2006, seccions II.1, II.2, II.3, II.4 i II.5.

Josep M. MESTRES [et al.]. *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos*. 4a ed. Vic: Eumo; Barcelona: Universitat de Barcelona: Universitat Pompeu Fabra: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2009, c. XIII i XXIII.

El principal punt en què s'aparten del que prescriuen els dos volums anteriors és l'ús de la preposició *en* en lloc de la preposició *a* entre les dades de part de monografia i de monografia. En els aspectes no regulats per les presents normes convé aplicar els criteris de les dues obres esmentades.

1. LLISTA BIBLIOGRÀFICA

Es recomana incloure al final de l'article la llista de referències bibliogràfiques completes, ordenades alfabèticament. Els principals blocs d'informació de la fitxa se separen amb punts. A continuació s'inclouen algunes models i es fan algunes explicacions complementàries.

1.1. Monografia

CANAL, Eduard; CANAL, Josep; NOLLA, Josep M.; SAGRERA, Jordi. *La forma urbana del call de Girona*. Girona: Ajuntament de Girona, 2006. (Història Urbana de Girona. Reconstrucció Cartogràfica; 7)

Normalment, però, quan hi ha més de tres autors s'escriu només el nom del primer i a continuació l'abreviatura *et al* (entre claudàtors en les llistes bibliogràfiques, no en les referències bibliogràfiques en nota; vegeu-ne exemples en la referència del *Manual d'estil* del principi d'aquest document o en la del primer volum de l'apartat 1.6.d).

El nom de l'editor d'un text, del traductor, de l'autor del pròleg o d'il·lustracions, etc., es fa constar a continuació del títol, dins el camp de responsabilitat secundària. El nom i el cognom de la persona corresponent s'escriuen en aquest mateix ordre, en lletra normal (no versaleta) i precedits de les indicacions «A cura de», «Ed. i trad. de», «Intr. de», «Il·l. de», «Pròl. de», «Rev. per», «Trad. de», etc.:¹

ARNAU DE VILANOVA. *Arnaldi de Villanova opera medica omnia*. Vol. VI.1: *Medicationes parabole*.

A cura de J. A. Paniagua, Lola Ferre, Eduard Feliu. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1990.

LEVÍ BEN GUERSON. *The Astronomy of Levy ben Gerson (1288-1344): A critical edition of chapters 1-20*. Ed. i trad. de Bernard R. Goldstein. Nova York; Berlín: Springer, 1985.

1. Respecte a la manera d'indicar els noms d'autor en les tres referències següents, cal tenir en compte que els antropònims hebraics de persones que van viure abans del segle XVIII s'alfabetitzen pel primer nom (p. ex., *Mossé ben Nahman*, i no: *Nahman, Mossé ben*), de la mateixa manera com es fa en el cas dels antropònims medievals catalans (*Arnau de Vilanova*, no *Vilanova, Arnau de*), excepte quan el segon nom és un cognom que es transmet de pares a fills (*David Qimhí, Simon/Ximon ben Sèmah Duran*).

MOSSÉ BEN NAHMAN. *La legge del Signore è perfetta: Omelia rabbinica sulla perfezione della Torah*. Intr., trad. i notes de Mauro Perani. Roma: Carucci, 1989.

Però si l'obra s'esmenta pel conjunt de l'estudi i l'edició, més que no pas com a edició de text en la bibliografia primària d'un treball, es pot posar l'editor en el camp de la responsabilitat principal:

GOLDSTEIN, Bernard R. *The Astronomy of Levi ben Gerson (1288-1344): A critical edition of chapters 1-20*. Nova York; Berlín: Springer, 1985.

1.2. Part de monografia

SHATZMILLER, Joseph. «La faculté de médecine de Montpellier et son influence en Provence: Témoignages en hébreu, en latin et en langue vulgaire». En: LE BLÉVEC, Daniel (ed.). *L'Université de médecine de Montpellier et son rayonnement (XIIIe-XVe siècles). Actes du colloque international de Montpellier organisé par le Centre Historique de Recherches et d'Études Médiévales sur la Méditerranée Occidentale (Université Paul Valéry, Montpellier III, 17-19 mai 2001)*. Amb la col·laboració de Thomas Granier. Turnhout: Brepols, 2004. (De Diversis Artibus ; 71), p. 291-294.

BLUMENKRANZ, Bernhard. «Pour une géographie historique des Juifs en Provence médiévale». En: Ídem. *Les Juifs en France: Écrits dispersés*. París: Commission Française des Archives Juives, 1989. (Franco-Judaïca; 13), p. 89-99.

KAUFMANN, David. «Simeon b. Josefs Sendschreiben an Menachem b. Salomo: Ein Beitrag zur Geschichte der jüdischen Exegese und Predigt im Mittelalter». En: Ídem (ed.). *Zunz Jubelschrift zum neunzigsten Geburtstag des Dr. L. Zunz*. Berlín, 1884, p. 143-151 [text alemany], 142-174 [text hebreu].

Observeu que el mot *ídem* no s'abreuja i no pren el tipus de lletra de la referència que substitueix (en aquest cas, substitueix un nom d'autor i, per aquest motiu, alguns l'escriurien en lletra versaleta). Semblantment, el mot *ibídem* tampoc no s'abreuja i no pren el tipus de lletra de la referència que substitueix. Tots dos adverbis s'escriuen en lletra rodona pel fet d'estar inclosos en el DIEC, tot i ser llatínismes. És millor evitar l'ús d'aquests dos mots per a estalviar la repetició de dades de referències bibliogràfiques que apareixen en notes anteriors: és millor fer servir títols abreujats de les obres i redactar una bibliografia al final de l'article (o bé fer servir el sistema autor-data); vegeu més avall.

1.3. Article de revista

PICK, Shlomo H. «Jewish aristocracy in Southern France». *Revue des Études Juives* [París], 161 (2002), p. 97-121.

ROMANO, David. «Metges jueus a Catalunya». *L'Avenç* [Barcelona], núm. 81 (abril 1985), p. 66-67.

Observeu que el número de volum no es fa precedir de cap abreviatura, mentre que la indicació del número porta l'abreviatura «núm.». Cal citar per volum o per número segons que la paginació sigui contínua dins de cada volum (sovint constituït per dos o més fascicles publicats dins un any) o comenci de nou en cada número. En el cas de revistes amb doble paginació, anual i de número (com *Serra d'Or*), és preferible citar l'anyal. No és imprescindible indicar el lloc de publicació si es tracta d'una revista ben coneguda.

1.4. Article publicat en un volum d'homenatge o altre recull d'articles amb títol, que correspon a un o diversos volums d'una revista

BERTRAN ROIGÉ, Prim. «La fiscalidad extraordinaria de las aljamas de judíos de la Corona de Aragón (1309-1317)». *Sefarad* [Madrid], 52 (1992): *Homenaje al Prof. David Romano Ventura*, p. 305-322.

1.5. Referències bibliogràfiques de recursos electrònics i adreces electròniques

ESTIVILL, Assumpció; URBANO, Cristóbal. *Com citar recursos electrònics* [en línia]. Versió 1.0. Barcelona: Universitat de Barcelona. Escola Universitària Jordi Rubió i Balaguer de Biblioteconomia i Documentació, 24 juliol 1997. <<http://www.ub.es/biblio/citae.htm>> [Consulta: 30 maig 2006].

Com citar documents electrònics: Norma ISO 690-2 SO / TC 46/SQ 9 (1997) [en línia]. [S . ll.: s. n.], 1997. <<http://www.xtec.es/satis/ra/isocat.htm>> [Consulta: 30 maig 2006].

Les adreces de correu electrònic, i també les adreces de llocs o pàgines d'Internet quan no formen part d'una referència bibliogràfica completa, és preferible d'escriure-les en cursiva en comptes d'emarkar-les amb parèntesis angulars.

1.6. Altres qüestions

a) Ordenació alfabètica dels noms d'autors en les bibliografies

Per a l'ordenació alfabètica dels noms d'autors en les bibliografies, es pot consultar l'apartat I.4 de J. M. Mestres, *Criteris*, copiat de J. M. Mestres *et al.*, *Manual d'estil*, cap. XIV, § 5.2. També: P. H. Alexander *et al.* (ed.), *The SBL handbook of style*, Peabody (Mass.), Hendrickson, 1999, § 6.4 i 6.5. En general, és recomanable aplicar l'ordenació discontinua.

Exemples de noms de biblistes i hebraistes:

Balthasar, Hans Urs von	La Potterie, Ignace de
Bickerman, Elias J.	Langhe, Robert de
Campanhausen, Hans von	Le Corsu, F.
De Boer, Willis Peter	Le Déaut, R.
De Vries, Simon J.	Manuelian, Peter der
Dries, G. van	Moor, Johannes C. de
Du Cange, Charles Du Fresne	Olmo Lete, G. del
Fraine, Jean de	Ploeg, J. P. M. van der
Harnack, Adolf von	Van Beek, Gus Willard
Heerma van Voss, M. S. H. G.	Vaux, Roland de
Henten, J. W. van	Vries, Benjamin de
Hoonacker, Albin van	Woude, A. S. van der
Jonge, H. J. de	

b) Títols en hebreu

En el cas d'obres escrites en hebreu és preferible en general indicar els títols en transcripció rigorosa de l'hebreu modern o d'acord amb la traducció que apareix en la segona portada en anglès (si n'hi ha). En aquest segon cas, a continuació del títol s'escriu, entre claudàtors,² la indicació «en hebreu». Si en algun cas s'indica el títol d'una obra en caràcters hebreus, la cursiva se substitueix per la rodona.

2. Els claudàtors se substitueixen per parèntesis en el cas de referències a peu de pàgina.

AHITUV, S. «Bibliyografiya šel kiteve Ya‘aqov Liver». En: UFFENHEIMER, B. (ed.). *Bible and Jewish history: Studies in Bible and Jewish history dedicated to the memory of Jacob Liver* [en hebreu]. Tel-Aviv: University of Tel-Aviv, 1971.

Si el títol s’escriu en caràcters hebreus o en transcripció rigorosa, es pot posar a continuació la traducció al català entre claudàtors i cometes baixes:

MISHOR, Mordechay. «Na-niqqud šellanu be-parašat deraqim» [«La puntuació hebrea en una cruïlla decisiva»]. *Lešonenu la-‘Am* (Jerusalem), 55, núm. 3-4 (5765-5766 = 2005-2006), p. 121-136.

c) *Data de publicació en obres publicades en hebreu*

En el cas d’obres escrites en hebreu s’indica la data hebrea i a continuació la data de l’era cristiana, de la següent manera:

Si la data de l’era cristiana consta impresa en el volum, s’indica separada de la data hebrea per un signe d’igual (=) entre espais:

MISHOR, Mordechay. «Na-niqqud šellanu be-parašat deraqim» [«La puntuació hebrea en una cruïlla decisiva»]. *Lešonenu la-‘Am* (Jerusalem), 55, núm. 3-4 (5765-5766 = 2005-2006), p. 121-136.

Si la data de l’era cristiana no consta impresa en el volum, s’indica entre claudàtors i precedida de signe d’igual (=) i espai:

HASDAY CRESQUES, *Or Adonay* [«La llum del Senyor»]. Ferrara, 5315 [= 1554/1555].

d) *Ús de majúscules i minúscules en els títols de llibres, articles, col·leccions, congressos*

No solament en els títols escrits en català de llibres i articles sinó també en els escrits en castellà, francès, anglès, alemany, hebreu transcrit, etc., s’escriu només amb majúscula inicial el primer mot del títol i aquells mots que han d’anar amb majúscula segons les normes ortogràfiques de cada llengua.³

En canvi, en els títols de revistes, col·leccions i congressos s’escriuen amb majúscula inicial tots els mots que no siguin simples connectius o articles, a més del primer mot.

e) *Abreviatures dels noms dels estats dels EUA*

Les abreviatures dels noms dels estats dels EUA (vegeu J. M. Mestres, *Criteris*, apartat III.8) es fan servir en lloc del nom complet a continuació del nom d’una ciutat. Exemples:

FREEDMAN, D. N. [et al.] (ed.). *The published works of William Foxwell Albright: A comprehensive bibliography*. Cambridge, Mass., 1975. XVI, 226 p.

WRIGHT, G. E. (ed.). *The Bible and the ancient Near East. Essays in honor of William Foxwell Albright*. Garden City, N. Y.: Anchor Books, 1965.

f) *Indicació del número de volum dins una obra de diversos volums o dins una col·lecció o revista*

El número de volum d’una obra que té més d’un volum, el número de volum d’una obra dins una col·lecció i el número de volum d’una revista s’indiquen amb xifres àrabiques, independentment de com constin en el mateix volum. Les xifres romanes es poden fer servir en el cas d’obres que

3. Sobre l’anglès, vegeu J. M. PUJOL i J. SOLÀ, *Ortotipografia*, § 8.12, i els exemples de l’ISBD.

consten de parts o toms i volums, per a la part o tom; també per a les obres que es divideixen en llibres, etcètera.

2. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES EN NOTA

Les referències bibliogràfiques que apareixen completes a peu de pàgina —sia perquè no hi ha llista bibliogràfica final i es tracta de la primera referència a una obra, sia perquè a l'autor li convé repetir la informació en aquell lloc— han de seguir la mateixa disposició que les de la llista bibliogràfica, amb la diferència que els diferents blocs d'informació que les componen se separen amb comes. A més, l'abreviatura *et al.* va sense claudàtors, els altres claudàtors (p. ex., els que emmarquen el lloc de publicació d'una revista) se substitueixen per parèntesis, i els parèntesis que emmarquen el conjunt del nom de la col·lecció i el número de volum dins la col·lecció se substitueixen per comes. Si hi ha més d'un autor, més d'un lloc d'edició o més d'una editorial, els dos últims noms s'uneixen amb la conjunció «i». Finalment, s'escriu el nom de l'autor després del cognom.

Exemples (compareu-ho amb les mateixes referències bibliogràfiques tal com es puntuen en l'aparat 1):

ARNAU DE VILANOVA, *Arnaldi de Villanova opera medica omnia*, vol. VI.1, *Medicationes parabole*, a cura de J. A. Paniagua, Lola Ferre i Eduard Feliu, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1990, p. 26.

Bernard R. GOLDSTEIN, *The Astronomy of Levi ben Gerson (1288-1344): A critical edition of chapters 1-20*, Nova York i Berlín, Springer, 1985.

S. AHITUV, «Bibliyografiya šel kiteve Ya'aqov Liver», en B. UFFENHEIMER (ed.), *Bible and Jewish history. Studies in Bible and Jewish history dedicated to the memory of Jacob Liver* (en hebreu), Tel-Aviv, University of Tel-Aviv, 1971, p. 20.

Bernhard BLUMENKRANZ, «Pour une géographie historique des Juifs en Provence médiévale», en ídem, *Les Juifs en France. Écrits dispersés*, París, Commission Française des Archives Juives, 1989, coll. «Franco-Judaïca», 13, p. 89-99.

Prim BERTRAN ROIGÉ, «La fiscalidad extraordinaria de las aljamas de judíos de la Corona de Aragón (1309-1317)», *Sefarad* (Madrid), 52 (1992), *Homenaje al Prof. David Romano Ventura*, p. 305-322.

Normalment, les referències bibliogràfiques en nota s'escriuen abreujades (cognom o cognoms de l'autor, primera o primeres paraules del títol⁴ i paginació) perquè la referència completa consta en la llista bibliogràfica final. Exemples:

GOLDSTEIN, *The Astronomy*.

AHITUV, «Bibliyografiya», p. 20.

BERTRAN, «La fiscalidad», p. 319.

COROMINES, *Onomasticon Cataloniae*, s. *Coratxà*.

Només s'hi afegeix la inicial del nom de l'autor si en la llista bibliogràfica hi ha dos autors amb el mateix cognom, per distingir-los.

3. SISTEMA AUTOR-DATA

En determinats tipus de treball, especialment els de tipus lingüístic, es pot fer servir el sistema anomenat *autor-data*. En la llista bibliogràfica la data de publicació es trasllada en un parèntesi a

4. Si convé, es pot recórrer a una altra paraula o altres paraules del títol que expressin l'essència de l'obra.

continuació del nom de l'autor o dels autors. Les referències a aquesta referència bibliogràfica completa des del text, es fan dins el mateix text sense necessitat d'inserir-hi una nota. Per exemple:

Referència bibliogràfica completa:

OLMO LETE, Gregorio del (2002). «Notes on Semitic Lexicography (II). The Proto-Semitic Base (*Idal-*)». *Aula Orientalis* [Sabadell], 20, p. 99-113.

Referència abreujada dins el text:

En relació amb aquestes formes geminades i reduplicades, veg. Olmo (2002, p. 102-104).

Si el nom de l'autor no se cita en el text, va dins el parèntesi:

Aquesta qüestió ha estat força debatuda (veg. Olmo, 2002, p. 102-104) i [...].

14.04.2011

Última revisió: 24.03.2015